

SOFIA LUNDBERG, ALYSON RICHMAN & M.J. ROSE

HILMA AF KLINT

EN HAAR SALON OP VRIJDAGAVOND

ROMAN

Sofia Lundberg is journaliste en voormalig tijdschriftredacteur. Haar debuutroman, *Het rode adresboek*, is verschenen in 37 landen. Ze woont in Stockholm.

Alyson Richman schreef historische romans, waaronder *Een dame in Parijs*, *De celliste van Portofino* en *Mijn verloren vrouw*. Haar romans zijn uitgegeven in 25 talen en stonden zowel in de VS als daarbuiten op de bestsellerlijsten.

M.J. Rose groeide op in New York City en verkende daar de labyrintische gangen en zalen van het Metropolitan Museum of Art en de donkere tunnels en weelderige tuinen van Central Park. Ze schreef meer dan 10 romans die in meer dan 30 landen zijn verschenen.

Hilma af Klint en haar salon op vrijdagavond werd door Janine van der Kooij vertaald in het Nederlands.

'Een intrigerend en feministisch georiënteerd portret van Hilma af Klint en haar kring. Dit waren vrouwen die, hun tijd ver vooruit, niet bang waren contact te leggen met geesten van wie ze meenden dat ze Af Klints werk stuurden. Een levendige en verhelderende vertelling over een kunstenares wier naam we niet mogen vergeten.' – *Kirkus Reviews*

'In hun belangrijke roman komen Sofia Lundberg, Alyson Richman en M.J. Rose met het boeiende verhaal van de innovatieve Zweedse kunstenares Hilma af Klint, de eerste abstracte kunstenares die schilders als Wassily Kandinsky en Piet Mondriaan beïnvloed heeft.' – Marie Benedict, auteur van *The Personal Librarian*

'*Hilma af Klint en haar salon op vrijdagavond* heeft, naast een boeiend verhaal, alles waar ik in een roman van houd: kunst, geschiedenis, geheimen, mysterie, vriendschap en liefde. Lof voor Lundberg, Richman en Rose – dank dat ze Hilma af Klint tot leven weten te brengen en haar de aandacht geven die haar kunst verdient.' – Barbara Shapiro, auteur van *The Art Forger*

Fascinerend verhaal vol kunst, geschiedenis, geheimen, mystiek en vriendschap

Begin negentiende eeuw behoort de wereld toe aan mannen, en de kunstwereld van Stockholm is daarop geen uitzondering, tot Hilma af Klint een groep vrouwelijke schilders en schrijvers bijeenbrengt – Anna Cassel, Cornelia Cederberg, Sigrid Hedman en Mathilda Nilsson. De leden van de salon op vrijdagavond betreden onbekend terrein wanneer Hilma en haar vriendin Anna zich gaan bezighouden met het occulte. Ze zijn ervan overtuigd dat ze via seances contact kunnen leggen met geesten, die hen kunnen helpen hun potentieel als kunstenaar waar te maken. 'De Vijf', zoals Hilma ze noemt, was een groep uiterst getalenteerde, fascinerende vrouwen wier levens en werk lange tijd in de vergetelheid zijn geraakt. Tot nu.

Hilma af Klint en haar salon op vrijdagavond is een baanbrekende historische roman over vijf Zweedse vrouwen, hun talent, hun hartstocht en de draden die hen onderling verbinden, terwijl ze de confrontatie aangaan met de artistieke en maatschappelijke tradities van hun tijd.

'Een fascinerende kijk op het proces dat schuilging achter Af Klints baanbrekende visioen van abstracte kunst... Een uitstekend uitgangspunt voor een discussie die zal leiden tot een dieper inzicht in gemarginaliseerde vrouwelijke kunstenaars.' – *Library Journal*

www.uitgeverijorlando.nl

SOFIA LUNDBERG, ALYSON RICHMAN
& M.J. ROSE

Hilma af Klint en haar salon op vrijdagavond

Vertaald uit het Engels
door Janine van der Kooij

uitgeverij
ORLANDO

© 2023 Sofia Lundberg, Melisse Shapiro & Alyson Richman
Published by agreement with Salomonsson Agency
Oorspronkelijke titel *The Friday Night Club*
Oorspronkelijke uitgever Berkly, een onderdeel van Penguin
Random House USA

© 2023 Nederlandse vertaling Uitgeverij Orlando bv,
Amsterdam en Janine van der Kooij
Omslagontwerp Mariska Cock
© Omslagbeeld CalimaX / Imageselect
Zetwerk Pre Press Media Groep

ISBN 978 90 833358 2 7

NUR 302

www.uitgeverijorlando.nl

PROLOOG

• • • • •

Oktober 1933

Het eiland Munsö, Zweden

Anna hield de laatste brief op naar de vlam, keek hoe het fijne papier krulde en uiteenviel, en de woorden tot as werden. Ze had de afgelopen paar uur alle brieven stuk voor stuk door zitten lezen, en herinnerde zich elk detail, elk moment van wat daar stond. Naarmate de eb en vloed van hun briefwisseling haar weer terug in de tijd voerde, voelde ze het gewicht inclusief de ouderdomspijntjes van haar oude lichaam wegvallen, nu haar hart opnieuw vervuld raakte van de herinneringen aan haar jeugd met Hilma.

Zelfs met hun witte haar en een web van fijne rimpeltjes in hun gezicht waren de twee nog steeds in het bezit van hun eigen aura dat ze al sinds hun jeugd hadden gehad. Hilma wasemde een tastbare fysieke kracht uit, terwijl Anna etherischer leek, als een ademtocht of water – een kleur die niet helemaal duidelijk was maar die je wel om je heen kon voelen. Een jarenlange kwetsbare gezondheid vergezeld van astma-aanvallen had ervoor gezorgd dat ze zich verre hield van elke vorm van fysieke inspanning, maar haar geest en ziel waren even vastberaden als die van haar vriendin; ze opereerden alleen anders.

Die middag had Hilma Anna gezegd hun oude brieven te verbranden, terwijl zij zelf verderging met het inpakken van haar schilderijen en al haar schetsboeken en de aantekeningen van de bijeenkomsten op vrijdagavond van tientallen jaren geleden in kisten deed.

Het huisje in Munsö was groot genoeg om alles op te slaan, precies zoals Hilma het graag had. Anna had het bouwsel op een stuk land neergezet dat ze had kunnen pachten van een familie met nauwe banden met de hare, en er op die manier voor gezorgd dat haar vriendin voorzien was van de ruimte om onbezorgd te kunnen schilderen zonder zich zorgen te hoeven maken. Hilma had er een atelier van gemaakt met hoge plafonds en ramen. Aldus had ze een artistieke, veilige plek ingericht vol torenhoge doeken gevuld met heldere constellaties van halo's en sterren. Het was bijna alsof haar vriendin een ladder tegen de hemel had gezet en alle mysteriën daar, hoog boven haar, naar beneden had gehaald om ze in een breed scala aan kleuren op doek te zetten zodat anderen als door een sleutelgat het heelal in konden staren.

De plek in de buurt van het Mälarenmeer was altijd een toevluchtsoord voor Hilma en Anna geweest. In de herfst was het er winderig, terwijl de bladeren van de berkenbomen en de eiken vielen en de lucht naar dennennaalden en jeneverbessen rook. In de zomer lichtten in de landelijke omgeving de weiden op van de klaprozen, wilde hyacinten en madeliefjes. Ze hadden zich altijd gevoed geweten door de natuur, door de nabijheid van de seizoenen, en het vermogen van een landschap om op magische wijze te transformeren van grasgroen in sneeuw-wit.

De maand daarvoor had Anna een persoonlijke eed afgelegd om zoveel als ze kon te genieten van de schoonheid buiten. De ouderdom had zich stevig in haar botten genesteld en ze wist niet zeker hoeveel reizen naar het eiland haar restten. Het mid-

zomerlicht liet weinig duisternis toe en Hilma, die vergat de tijd op de staande klok in de gaten te houden, werkte steevast door tot na middernacht, omdat het dan pas begon te schemeren. En dus maakte Anna elke ochtend vroeg een wandeling wanneer haar vriendin nog een paar uurtjes doorsliep.

Het eiland verwelkomde Anna terwijl het ontwaakte uit zijn korte nachtelijke sluimer. De bijen zoemden in de ochtendglorie, de vlinders kozen het luchtruim en merels en zeemeeuwen vulden de wind met hun lied. Toen Anna bij het meer kwam, trok ze haar sandalen uit en liet die achter in het gras. Daarna trok ze haar lange rok op tot haar knieën en begon langzaam het water in te waden, de koude sensatie op haar huid vervulde haar van vreugde. Deze dagelijkse rituelen hielpen haar op kracht te komen zodat ze zich weer een jonge meid voelde, ondanks het feit dat ze gevangen zat in een lichaam dat nu bijna vierenzeventig was.

Ze was altijd dol geweest op het water, want ze ervoer het als een natuurlijk verlengstuk van haar ziel. Misschien was dat ook de reden dat haar vriendschap met Hilma al zo lang bestond. Als Anna water was, dan was Hilma vuur. Maar ze had geleerd in de loop van de tijd het temperament van haar vriendin te verzachten, vaak ten koste van haar eigen gevoelens, omdat ze vóór alles wilde dat Hilma schilderde, altijd.

De afgelopen weken met Hilma waren bijzonder intens en vol uitdagingen geweest. Hilma had in opperste concentratie verkeerd en ze had nergens tijd voor gehad, niet voor lunch en ook niet voor wandelingen of om aardbeien te zoeken, hoewel Anna het haar regelmatig vroeg.

Toen haar zeventigste verjaardag naderde, het jaar ervoor, had Hilma besloten dat alle twaalfhonderd schilderijen en honderdvijfentwintig aantekenboeken in verzegelde kisten zouden worden bewaard voor toekomstige generaties, die pas twintig jaar na haar dood mochten worden geopend. De bladzijden van

die aantekenboekjes waren vol leven, bevatten zoveel visioenen. Ze bevatten niet alleen Hilma's handschrift maar ook dat van de andere vrouwen in de spirituele en artistieke groep waar Anna en zij bijna veertig jaar eerder bij waren gegaan en die door hen vol genegenheid De Fem werd genoemd of De Vijf.

Nadat ze waren afgestudeerd aan de Koninklijke Academie der Kunsten in Stockholm besteedden Hilma en Anna een aantal jaren aan het oprekken van hun artistieke grenzen, tot voorbij het simpele landschap en portret. Het was hun grote verlangen om verder te reiken dan hun klasgenoten. Hun vriendschap was tenslotte gegrondvest op hun gemeenschappelijke minachting voor conventies. Anna bofte dat haar moeder, een weduwe, haar nooit onder druk zette om te trouwen, maar haar en haar zus juist aanmoedigde om hun eigen pad te volgen. En Hilma had altijd al een sterke wil gehad. Niemand, zelfs haar vader niet, een hoge officier bij de marine, had haar af kunnen brengen van wat zij als haar ware roeping zag: haar kunst.

En wat waren ze blij toen ze hun krachten konden bundelen met de anderen – met Cornelia, Mathilda en Sigrid. Net als Hilma en Anna liepen deze drie vrouwen over van de nieuwsgierigheid en het verlangen om de maatschappelijke beperkingen van hun bestaan te ontstijgen.

Veertig jaar lang waren de vrouwen bevriend geweest en Anna vond het nog steeds moeilijk te geloven dat Hilma en zij als enigen van hun bijzondere club nog leefden. Mathilda, Cornelia en Sigrid waren inmiddels alle drie overleden. Op sommige dagen, wanneer ze met zijn tweeën de ramen van de studio openzetten, leek het alsof de frisse lucht vanaf het meer de geest meevoerde van een van de drie. Dan ritselden de bladzijden in Hilma's dagboek, of er viel een schilderij om. Nog maar pas geleden had er zich terwijl Hilma hard aan het werk was geweest buiten een witte duif genesteld, en Anna bestudeerde hem aan-

dachtig. ‘Volgens mij brengt Cornelia ons vandaag een bezoek,’ kondigde ze aan, voor ze achteromkeek naar haar vriendin die langzaam en methodisch bezig was met pakken. Ze zei het nooit tegen Hilma wanneer ze Mathilda’s aanwezigheid voelde. Dat was altijd het geval wanneer het buiten bewolkt was en de muizen onder de vloerplanken rondrenden, een onwelkom ritme dat hun rust verstoorde.

Maar vanavond waren ze met zijn tweeën in het atelier. Hilma en zij hadden bijna hun laatste voorbereidingen afgerond. Nadat ze de voorlaatste krat dichtgetimmerd had, keek Hilma op en staarde Anna aan. Traag plooiden haar lippen zich tot een glimlach. Voor Anna’s ogen werden haar witte haren ineens van goud en de ijsblauwe ogen vulden zich met leven. Haar vriendin was weer als vroeger. Ineens straalde ze gewoon van vastberadenheid, als een ingekleurde zwart-witprent in een kleurboek.

‘Ik ben bijna klaar, Anna. Ga terug en zet een punt achter die brieven en de dagboeken.’

Anna zweeg even. ‘Het is ons hele leven, Hilma. Zo gemakkelijk is dat niet.’ Ze keek neer op haar handen. Er was wat van de as op haar vingers terechtgekomen en ergens wilde ze die donkere vegen nooit weghalen.

‘Ik zal alleen op mijn werk beoordeeld worden,’ antwoordde Hilma beslist.

Er was een tijd dat Anna haar vriendin misschien van gedachten had kunnen doen veranderen, of in ieder geval een gesprek had kunnen beginnen met de mogelijkheid dat ze haar zou beïnvloeden. Maar die tijd was allang voorbij. Op dit moment had het geen enkele zin om met Hilma in discussie te gaan. Het verleden lag achter hen en Anna zag onder ogen dat ze moest afstemmen op Hilma’s visie van een toekomst, waarin de gecreëerde schilderijen en aantekenboeken op een dag voor zichzelf zouden spreken.

Anna deed wat haar opgedragen was. Ze pakte de laatste brief, over de gloed van het vuurtje heen gebogen dat ze gemaakt had van de droge takjes die ze in de tuin had gesprokkeld, en las hem langzaam, maar deze keer hardop. Elk woord sprak ze nadrukkelijk uit als een zegening die ze voor altijd in haar hart wilde bewaren.

Ze liet hem vlam vatten, en brief na brief desintegreerde in een veer van rook.

Toen opende ze een van Hilma's in leer gebonden dagboeken. Er gleed een enkele foto uit. Niet een van Anna en Hilma, maar van de vijf vrouwen samen. Anna hield hem boven het vuur. De gezichten van haar vriendinnen gloeiden op terwijl het papier zachter werd en krulde van de hitte. Ze besepte dat ze deze nooit zou kunnen verbranden, ook al wilde Hilma dat. In plaats daarvan schoof ze hem in de zak van haar schort en legde de resterende dagboeken boven op het smeulende vuurtje.

Nadat alles tot as geworden was, boog ze zich voorover en schepte wat van het donkere poeder in een envelop om aan Hilma te geven.

'Hier,' zei ze zachtjes. 'Stop hem ergens veilig weg zodat deze bij alle andere heilige dingen kan rusten.'

Hilma nam de envelop aan en deed hem in de laatste doos. Anna draaide zich om bij het geluid van de hamer die de laatste spijker in de krat sloeg.

Ze liepen samen de studio uit naar buiten. Hilma deed de grote deuren dicht, haalde een ketting door de handgrepen, en sloot af. Daarna hield ze haar hand op naar Anna.

'Kom, oude vriendin van me.' Ze gebaarde en Anna voelde hoe haar lange vingers in die van Hilma geklemd werden. De warmte van Hilma's huid vloeide als een broodnodig medicijn door haar lichaam.

Ze liepen stil naar de toren, twee kleine gestalten die het

verleden achter zich lieten. Anna legde haar vrije hand op haar schortzak, en droeg de drie anderen met zich mee, aangezien ze van mening was dat ze daar recht op hadden.